

פרוטוקול מס' 17/ד

מישיבת וועדת החינוך והתרבות שהתקיימה
ב-30.12.58 בשעה 11.00

נ כ ח ו : חברי הוועדה: ש. פרסיץ - היו"ר
 ר. הקטיץ
 פ. זוארץ
 ח. יהודה
 ש. כפריה
 י. מגורי-כהן
 ר. צברי
 ד. נצר
 י. קלבנוב

מוזמנים: ד"ר אבידור - מנהל מחלקת החינוך והתרבות
 ד"ר קודש - מחלקת החינוך

סדר היום: שאלות ותשובות הנחלת הלשון למבוגרים.

היו"ר ש. פרסיץ: לפני שד"ר קודש יבא להרצות על הנחלת הלשון, אני חפצה שנסכם את ענין הסרטים הגרמניים.

למעשה כאשר דברתי עם מר בר-יהודה, בקשתיו שימציא לי את ההנחיות האחרונות של הממשלה בענין הזה, וכאשר קראתימ ראיתי כי הצעותי שונות מההנחיות האלה בבצוע.

אקרא את הצעתי הראשונה והיא - "לרכז את כל הפעולות הקשורות ביבוא הסרטים והיתר הצגתם, במשרד החינוך והתרבות, ולראותו כרשות מוסמכת לכך. רשות מוסמכת זו תקיים למען יעילות העבודה על ידה ועדה בינמשרדית כדי להבטיח את הביצוע היעיל של החלטותיה במשרדים האחרים. כן תקיים הרשות מועצה ציבורית על ידה אשר תשותף בעצה בשקולי הרשות על היתרי ההצגות. הרשות לא תמליץ על פתן רשיון ליבוא סרט כל עוד לא החירה בעצה עם המועצה הציבורית את הצגתו. רשיונות יבוא יוגבלו בזמן על מנת לא לצבור רשיונות רבים אשר הותרו להצגה אולם לא יובאו משום מה תוך הזמן הנקבע, כדי למנוע הצטברות פילמים רבים בתקופה מסויימת. כן לא יוצאו רשיונות ללא קביעת ארץ מוצא של הסרט."

אשר לחלק הראשון - רכוז כל הפעולות במשרד החינוך והתרבות - הסכים השר והציע כי נמליץ על זה.

אשר להמשך - רשות מוסמכת זו תקיים למען יעילות העבודה על ידה ועדה בינמשרדית וכו' - על כך אמר השר כי זוהי צנזורה והממשלה לא תציע זאת זה. אני חושבת שאם אנחנו נמליץ היא תקבל זאת. הנימוקים שלי היו כי לא רק הסרט הגרמני אלא הסרט בכללו הינו גורם מבחינה ראשונית לחינוך הדור ולקביעת רמת תרבותו. הוא משפיע לטובה ובאותה מידה יכול גם להשפיע לרעה, ואם לא תהיה יד מכוונת בענין זה, אנחנו בדור ניהיליסטי זה לא נדע עד היכן נגיע. לכן אני מציעה שכל מה דקסור בזה יהיה מרוכז באותו משרד המצווה על חינוך הדור.

היו"ר ש. פרסיץ: השר על כך ענה, ואני מצטטת את דבריו, "הממשלה בשנת הבחירות לא תציע את זה, אבל אם תמליצו, אני מניח שהיא תקבל זאת". נדמה לי לכן שאנחנו חייבים להמליץ על כך.

הצעת השניה - ב"לשנות את הנחיות הממשלה מה-10.2.58 דלהלן: (1) מחליטים לאסור הצגת סרטים מתוצרת גרמנית או אוסטריית.

(2) להתיר הצגות סרטים מקופרודוקציה

של גרמניה עם ארצות אחרות שלא מתקופת הנאצים בתנאי שאין להציג סרטים בעלי תוכן נאצי או אוהד לנאצים או בא לטהר או להקל במשהו את שלטונם ובתנאי שאף אחד מן האישים או החברות הקשורים בקופרודוקציה של פילמים אלה לא היה נאצי או אוהד נאצים או שיתף פעולה אתם באיזה אופן שהוא ובתנאי ששפת הצגתם תהיה השפה הצרפתית או האנגלית.

וכאן ההבדל בין ההמלצות שלנו ובין סיעת חרות, שם כותבים על אישים, מלחינים וכו' ואינם נוגעים בעולם המסחרי ותעשייתי, ואני מדגישה את זה כאחד הדברים החשובים.

אשר לענין השפה נאמר לי כי לו חפצתי שיציגו הצגות אלה בשפה העברית היה זה צמוד לשלון, אבל כיון שישנן הרבה ארצות בעולם הדורשות את ייבוא הסרטים בצרפתית ואנגלית, מתקבל על הדעת שגם אנחנו נדרוש זאת, ואנחנו על ידי כך נמית את הצלילים הגרמניים במדינתנו אשר אף אחד איננו משתוקק לשמעם, אם כי איש איננו מחכוון להחרים את השפה הזו.

הצעה שליטית - "מתן פירוש של המושג קופרודוקציה וציון הדרכים לקביעת התנאים הנזכרים בהנחיה ב".

שמענו עד כמה המשרדים השונים מחקשים בהגדרת המושג קופרודוקציה הלכה למעשה, ואני חושבת שצריכות להינתן הוראות ברורות לרשות המוסמכת כדי שלא תחטא.

אני לא הוספתי - לחייב הנמקה - כי אינני יודעת איך תתקבלנה ההצעות. אם יהיה צורך אני אצורף את ההנמקה בתוך הפרוטוקול.

מחליטים לגשת להצבעה בישיבה הבאה, ביום רביעי. לאור זה מחליטים לבטל את הרצאת ד"ר זיו.

אנחנו עוברים להרצאתו של ד"ר קדש על - הנחלת הלשון למבוגרים.

ד"ר קדש:

בנושא זה אנחנו תמיד מסתובבים מסביב לחמשה צירים והם: בעית התקציב והייקף הפעולה; בעית ארגון הפעולה בערים ובכפרים; בעית כח אדם בהוראה; בעית שיטות ההוראה; ובעית קליטת העליה הזורמת.

אנחנו עובדים במסגרת של תקציב הניתן לנו על ידי משרד החינוך מתקציבו, אולם אין זה כל התקציב המוקדש להנחלת הלשון, ותרשו לי להגיד בסוגרים - שמנו הוא - הנחלת לשון והשכלת יסוד - כי ככל שאנחנו נקנסים לעובי הקורה של עבודתנו, הרי עלינו להחדיר לתוך חינוך המבוגרים גם אזרחות, אם כי אין זה תפקידנו העיקרי. מאחר ושרויים אתם בבעיות החינוך, ידוע לכם כי אין לימוד ללא חינוך, ואפילו לא לימוד השפה, ואם מלמדים אזרח בישראל שפה, יש גם לחנכו לאזרחות.

אנחנו פועלים בגבולות התקציב שלנו שהוא לכל היותר רק מחצית התקציב ממה שהמדינה מוציאה על חינוך המבוגרים. אפילו על הנחלת הלשון, באשר יש לנו שדחפיים, ואלה לפחות מוציאים כסכום הזה. הווה אומר שאנחנו יכולים להגיד כי המדינה מוציאה כ-2 מיליון ל"י ולמעלה מזה להנחלת הלשון. אני רוצה לעודד את עצמנו ולומר אחרי שנוכחנו בשיחותינו עם נציגי ארצות רבות בעולם, כי גם בעולם הגדול אין התקציבים למטרה זו עולים בהרבה על תקציבינו. אם כי אין זו נחמה. לא רציתי בזה לומר שאין דרכים להרחבה הפעולה, יש ויש, כי אנחנו איננו מקיפים את המדינה כולה במסגרתנו.

ד"ר קדש:

כאן עומדים בפנינו שלשה מכשולים המונעים בעדנו מלהקיף את המדינה כולה, ואין זה רק הגורם הראשון, התקציב, אלא גם יתר שני הגורמים, כח האדם וארגון הלומדים.

שני הגורמים, התקציב וכח האדם בהוראה, נמצאים בגבול החוקה הקיימת בישראל, ואילו הארגון איננו בגבולות אלה כדי לשכנע, לשדל או להכריח שכל אלה שאינם יודעים עברית במדינה, ילמדו עברית. לדעתי אין המסגרת החתיקתית הקיימת במדינת-ישראל בשטח זה מספיקה. וכאן ברצוני לומר שאחד הדברים שלא נחקרו זהו - מהו הנזק הנגרם למדינה בגלל חסר ידיעת השפה על ידי אותו אחוז קיים, אשר אותו בקשה היו"ר שאקבע. לצערי הגדול אין גם לנו סטטיסטיקה. אנחנו נעזרים על ידי הסטטיסטיקה הממשלתית אשר אתם מכירים אותה, וגם על ידי האומדנות של המקומות בהם אנחנו פועלים.

אין כל ספק שמספר המבוגרים שאינם נזקקים לשפה העברית עולה על רבע מספר המבוגרים במדינה בכלל, ואין זו תופעה מצערת בלבד, אלא אולי גם תופעה מזיקה, כי איש איננו יודע מהו הנזק הסמוי הנגרם מזה שהאזרח איננו יודע עברית. זה ענין של ניחושים, כל אחד יכול להסיק את מסקנותיו, אולם הכנסת תצטרך לתת דעתה כיצד לחוקק חוק אשר יקטין את המספר הזה במידת האפשר.

מכאן לבעיית הארגון בערים ובכפרים. זוהי בעיה מכאיבה ביותר, כאשר אתה יודע שהרחוב מלא אנשים שאינם יודעים עברית, ויחד עם זאת אתה מחפש חלמידים אשר אינם מנצלים את מלא האפשרויות שהיו ניתנות ברצון על ידי עיריות או מועצות מקומיות.

דרכי הארגון נעשות בצורה די אורתודוכסית, על ידי מודעות, מכתבים ובקורי פקידות בבתי. כאן עליכם לדעת כי ישנם ארגונים לא מעטים אשר מקדישים הרבה מזמן חבריהם להשפעה על אנשים שילכו ללמוד עברית, אבל אין גם זה מהווה גורם מכריע בארגון. השנה פניתי במכתבים אישיים אל כ-40 אלף קוראי עתונים לוועזיים. זה היה נסיון מחודש אשר אמנם הביא לנו כמה מאות לומדים.

לכל הדרכים הללו יש מכנה משותף אחד. האינטרסנט הזה ששמו - הנחלת הלשון, או אם זוהי העיריה או מועצה מקומית, פונה אל הלומד. הדרך הטובה היתה לו היה זה ההיפך, לו הלומד היה פונה אל הגורמים המעוניינים להנחיל לו את השפה. טוב היה לו יכלה להווצר דעת קהל או מצב כזה שאדם לא יוכל שלא לפנות אל המקומות האלה. מכאיב לנו מאד, שאנחנו תמיד אלה המציעים את סחורתנו לאלה הזקוקים לה, כי אנחנו חושבים שסחורתנו היא מצרך עובר לסוחר. לדעתי צריכים היו לעמוד בתור אצלנו. זהו המצב בעיר.

אשר לכפרים הישוביים, שם המצב הוא לגמרי אחר. שם אנחנו יודעים בדיוק מי הם אלה הצריכים לבא אלינו, כי אנו מכירים שם כל אדם ואדם. שם ישנם שני גורמים המונעים. גורם אחד והוא שהאשה ברוב המקומות הללו איננה מוזמנת לחברת גברים כדי לקבל תורה במשותף, וזהו גם הגורם ליציבות באחוז האנאלפבתיות עליה שמעתם. הגורם השני הוא - תנאי הלמידה שהם במקומות אלה גרועים מאד. אגע בזה בשעה שאגע בנקודת כח האדם. ד"ר אבידור רמז משהו, אבל לא התכוון בזה למורים בערים. המורים היושבים במקומות המרוחקים הללו, ואלה הם המורים הבלעדיים במקומות האלה, אין בכוחם להשפיע על אנשים עייפים הבאים באישון לילה למקום חשוך ויושבים על כסא גרוע על מנת ליטול תורה מפיהם. צריך, לדעתי, אדם להיות צדיק גדול כדי לעשות כך.

ודוקא כאן אני רוצה לסיים בתמונה פחות קודרת מכפי שהדברים האלה נראים. אם בכל זאת יכולים למצא מאות כפרים עשירות מבוגרים, אשר מהווים אחוז גדול, לומדים עברית בלילות, בתנאים שתארתי, אפשר להתנחם. אם אתם רואים בכפר עזוב ועלוב, 20-30 איש יושבים על ספסל הלימודים, לו הייתם מתרגמים את האחוז הזה לערים, לא היו מספיקים לנו ספסלים כדי להושיב את האנשים. הוזה אומר, בכפרים, איפה שאנחנו פועלים באמצעות מורים המניחים את הדעת, יש ואתה מוצא אחוז המניח את הדעת של גברים הלומדים. נשים הרבה פחות. ברוך שלא תמיד אנחנו מצליחים להתחרות בבידור אחר, אבל אותם הבאים ללמוד יבואו גם אם יהיה סרט במקום. כי באותם מקומות שם אנחנו מצליחים להביא את האנשים ללמוד, נוצר גם הלך רוח מסוים בכוון זה. כאן המצב הוא או שאנחנו מצליחים ואז בכל ההיקף או שאיננו מצליחים כלל.

ד"ר קדוש:

גורם עיקרי לחסר ההצלחה, נוסף על חסר כלי ארגון הוא חסר כח אדם בהוראה. אני במשך שנות נסיוני עסקתי בחינוך ילדים, ואני עוסק כיום בחינוך מבוגרים, ואני יודע כי אין מד טיב בין המורים. היינו, אותו מורה בינוני בבית-ספר לילדים אין כל ערובה שהוא יהיה מורה בינוני בכיח מבוגרים. בדרך כלל המורים אשר היו טובים ללימוד ילדים אינם טובים דיים ללימוד מבוגרים, וכאן או שהמורים אינם די מענינים, או שבאמת קשה למשוך את תשומת לב הלומדים המבוגרים, או דבר שלישי, שאין רצונם של אותם מורים חזק כל כך. פה ברצוני לתת דוגמא אשר איננה משמחת ביותר.

אצלנו רמת החלוקה בין מורים גברים ונשים היא אידיאלית. למעלה מ-2/3 מורים הם גברים. והוכח שהמורים הטובים יותר הם הגברים. אצלנו לא הוכח הדבר אולי משום העובדה שאינם באים אלינו המורים המשובחים, אלא אלה הזקוקים לפדגוגיה נוספת מחפשים אצלנו את התוספת הזו. אין הבעיה של כח אדם קיימת היום בערים, כי כאן הצלחנו לחסל את שרידי המורים שאינם טובים, והחדשים שהכנסנו הם מורים טובים. לנו ישנה אפשרות מזבזבת לפטר, כי זוהי עבודה נוספת, ועל כן יש לנו אפשרות של סלקציה בערים. לעומת זאת ישנם מקומות לגביהם עומדת לפנינו הבעיה - לפתוח כיתה עם מורה גרוע, או להשאיר את המקום ללא כחה בכלל. אני מודה ומתוודה, אני עצמי עדיין אינני יודע מה עדיף על מה. על כל פנים זה טראגי ביותר להשאיר כפר בחשך ולא להוציאם ללמוד, כאשר הם רוצים בזה. בסופו של דבר, אפילו אם אין המורה טוב כל כך, האנשים יושבים יחד, קוראים בעתון קל, לומדים משהו, קשה לנו לותר על זה. מצד שני לא קל לנו למסור אנשים מבוגרים, אשר מתוך רצונם באו ללמוד, לידי אדם שאין בכוחו להעלותם.

בכל זאת יש לנו גם תרופות לשאלה זו, ובזה אנחנו עוסקים. התרופה הראשונה שאנחנו הסתערנו עליה היא, להיטיב את רמתם של מורים אלו ככל האפשר. הנהגנו הדרכה בכתב, אנחנו שולחים אגרות מדי חדש בחדשו על נושא אקטואלי מאד, ואנחנו תובעים תשובה. זהו החידוש בדבר. מספר המורים שאנחנו מעסיקים הוא 850, ואנחנו אינני יכל לומר שאנחנו מכלם מקבלים תשובה, אבל כ-80 תשובות מחקבלות מדי פעם בפעם.

היו"ר ש. פרסיץ: מהו גילם של המורים?

ד"ר קדוש: הממוצע הוא בין 35-30. יש אמנם נטיה לשלוח אלינו מורים אשר אין מה לעשות איתם, אבל אנחנו מקשיחים לב מאד, וזה עולה בידינו.

לכל מכתב שאנחנו שולחים, אנחנו גם מצרפים את התשובות אשר התקבלו מהמורים על אותו נושא. כלומר, התפתח כאן מבצע בצורה של שאלות ותשובות, וצויין שהמורים מרוצים מזה.

הדרך השנייה שתאפשר השנה על ידי החקציב, -ואם לא בתקן אזי מחוץ לתקן - תהיה הזמנת מורים כמדריכים נודדים. אנחנו מצמידים לכל מורה כזה כ-50-60 מורים מהגרוועים ביותר, לפי הוראות המפקחים עליהם, על מנת שיקבלו הדרכה אינדיבידואלית. אינני רוצה להפריד ולומר שתמיד אנחנו בדרך זו מצליחים להעלות את רמתם של אחתם מורים, אבל אין ספק שבהרבה העלינו את רמתם של מספר נכר מאד של מורים שהם כיום טובים יותר מאשר היו בלי אותה הדרכה.

נוסף על כך אנחנו מקיימים ימי השתלמות רבים מאד, ואנחנו נעזרים על ידי האוניברסיטה בסמינר דו-שבועי, לשם אנחנו שולחים מורים שאינם גרוועים כדי ליצור לנו איים של מורים טובים בארץ, אלה גם משמשים לנו רשת הדברנים בימי עיון. אף על פיכך כל אותם האמצעים אינם מספיקים כדי ליצור די כח אדם בהוראה, וכאן אני מגיע למפעל שהוכרוז עליו.

י. קלבנוב:

איזה שכר מקבלים המורים האלה,
לפי שעה או בצורה אחרת?

ד"ר קדוש:

הם מקבלים שכר של מורה בקר, לפי
שעה, ולפי דרגה השכלתית. אין

ספק שהשכר הזה איננו אטרקטיבי במיוחד, באשר העבודה קשה יותר בערב.
על כל פנים רבים מהטובים שבין המורים שלנו מנמקים שלו התנאים היו
טובים יותר היו באים.

אני חוזר ואומר מני חסר יכולת להקיף
את כל אלה הזקוקים ללמוד בכחות סדירות, הן מפני שיש חלק גדול שאינם
מגיעים כלל ללימודים, הן מפני שמעולם לא היינו יכולים לקבל מספר מורים
כל כך גדול, נקטנו בדרך אשר כבר ננקטה בארץ לפני שנים והיא - התנדבות
לביעור חבורות בארץ. הוכח לנו באמצעות נציגי הסמינר למבוגרים הבינלאומי
שהתקיים בארץ, כי בהרבה ארצות בעולם מקובל הדבר הזה.

לא אתעכב על זה כי אתם יודעים מה
פרושו של דבר זה. אבל ארצה לקבל את תמיכת הכנסת וחבריה, כי אנחנו
זקוקים ליצירת דעת קהל להתנדבות. וכאן אני רוצה להביא בפניכם את
הקוים הכלליים. (א) זה לא יהיה מבצע חד-פעמי. אנחנו הכווננו על
עונת ההתנדבות בשנה זו, כי אנו מניחים שבין החרף לבין יום העצמאות,
זוהי העונה שקל יותר לקבל אז תלמידים. אולם בדעת השר לראות את המפעל
הזה כקבוע, וכי אזרחי ישראל ייתבעו מדי שנה בשנה לבא, ולחזור ולבא,
לבתי אנשים שאינם מגיעים בכח עצמם לכיתה הסדירה, ולעודדם. צורת
הלמידה היא צורת החוג המשפחתי המקיף גם כמה שכנים. אנחנו ראינו
חובה לעצמנו לנקוט את היוזמה ולקבל עלינו את עבוד הגורמים המוניציפליים
על מנת להכניסם לפעולה הזו, לתאם בין הארגונים השונים, למנוע כל
התנגשות בין הארגונים שיפעלו תחת הגג הזה של הרשות המקומית. היא
תגיש לכל מתנדב את המינימום של חמר עזר בכתב, על מנת שלא יכנסו לפעולה
בידיים ריקות. הובטח לכל מתנדב עבוד פדגוגי בצורה של פתיחות עם
המדריכים שלנו הן הקבועים והן אלה שאנחנו מכשירים עכשו מבין המורים
המתנדבים, שהם ישמשו המדריכים.

אשמתי היא שלא הוכרו על המפעל הזה
בקולי קולות, כי רצייתי תחילה לבהח אותו, לפני שאפרסם יותר את דרכי
התפתחותו. אני רוצה לשמח אתכם ולומר כי במידה והדבר נוגע לנוער שלנו,
הללו מגלים עניין רב בתוכו אף הנוער במדי. אני בטוח שהנח"ל כולו
יתנער לקראת הפעולה הזו חוץ כדי התנדבות גדולה. החלק האזרחי עדיין
לא זרם בצלפיו, אבל בא במאותיו. אני זוקף זאת קצת גם לחובתי, כי
משום מה הפילוסופיה שלי הדריכה אותי שיש קודם לבסס כמה מאות, כדי
להביא את העם דרך ההסתכלות עליהם, לפעולה נוספת. יתכן כי בזמן הקרוב
נכריז יותר על זה. לעת עתה הפעולה היא בראשית התהוותה, אולם מתפתחת
מיום ליום.

בשיטות ההוראה תפקידנו גדול, באשר
השיטות מפותקות בעולם כולו. אין אף אוניברסיטה אחת אשר הוציאה ספר
שיטתית להוראת מבוגרים, אשר תהיה בטוחה, כי הספוס ששמו - תלמיד מבוגר -
הוא כל כך פרובלימטי עד כי קשה, גם בעולם כולו, למצא את השיטה
המחאימה. אינני יודע מהו המינימום אליו אנחנו צריכים לשאוף בשטח
של הנחלת הלשון. היה טוב לו התורה כולה הייתה נרכשת ביום אחד, על כל
פנים לנו ברור שיש לקצור את תקופות ההוראה ככל האפשר, כי ראשית, האיש
צריך להרויח את לחמו. שנית, הוא צריך לדעת עברית, שלישית, לברות
יש טבע כי כאשר מתרגלים אליה זה הופך לטבע. אין מתביישים בזה יותר.

מתוך כל הסיבות הללו אנחנו עמלים
על מנת למצא את השיטות הטובות ביותר. ופה אני רוצה להגיד משהו בטון
מז'ורי. אנחנו הפכנו לתלפיות בעולם מבחינת השיטה שלנו. פונים אלינו
מכל מקום, יהודים ושאינם יהודים, לפעמים עד כדי הסמקה, כי לא נעים
לך כאשר מונה פרופיסור ואומר, אחרי שמעתי את הנעשה אצלכם בשטח זה,
באתי מבוססות ללמוד אצלכם תורה, וזאת בעוד אתה יודע שאתה עצמך
מוכן ללמוד עוד לא מעט. בעיקר נכונים הדברים ביחס להוראה
האינטנסיבית אשר היא מוצלחת מאד אצלנו. הבעיה היא כיצד לשפר
את שיטות ההוראה בדרך אכסטנסיבית. הווה אומר, במקום שהתלמיד
לומד 4 שעות בשבוע, ואין המורה שם מהמובחרים.

ד"ר קדש:

אמנם לא הזכרתי בעיות תקציב, אבל
ברצוני לבקש מאת משרד החינוך,
שתינתן פעם אפשרות לתנופה ביחס לשיטה החזותית-קולית. אנחנו עכשו
מוציאים מחזור של תמונות מיוחדות להוראה. כאן יש מקום לשפורים,
ולא נעשה היתה העובדה שדוקא אצלנו אין מחזור של תקליטים. פרט
לזה אנחנו עוסקים הרבה בטפוח הציווד הדרוש.

בשנה שעברה דברנו בהתלהבות,
וההתלהבות הזו לא פגה כלל וכלל, בקשר לעתון למחחיל. אני רוצה כי
תדעו שהחבר הזה הוא אמצעי אשר הוכיח את עצמו. זהו עתון מוצלח
ומקיף רבבות.

י. מגורי-כהן:

היה כדאי אולי גם חלקים קלים
מדברי-הכנסת להדפיס בחוך עתון

זה.

ד"ר קדש:

יש באמת לחשוב על זה שכדאי להכניס
לשם פוקים מעובדים לעברית קלה.

אני בא לבעיה האחרונה והיא - בעית
קליטת עליה זורמת. פה אינני יודע, ואיש לא אמר לי, מהי הדרך הנכונה.
אם הדרך הנכונה היא - בשעה שישנו גל עליה, לעזוב את הקיים ולנסות
להסתער על העליה החדשה ולכבוש אותה כולה, או להכניס אותה בחור,
ולתת לענינים לשטוף בדרך המקובלת. עד עכשו אנחנו נוקטים בדרך
הסינטיטית. אנחנו מלווים כל רכוז חדש, עם זאת לא קבענו ואיננו
יודעים לקבוע אמצעים כדי להסתער על העליה החדשה. פה ישנה גם
הבעיה של שיטה פדגוגית. יכל להיות שהיה כדאי להעלות פעם על הדעת,
לכבוש עליה חדשה ולחלק אותה לדרגות ביחס לזמן שאנחנו מקציבים להם.
נניח אם באים 10 אלפים עולים לחלקם כך: 3000 להכוון לקראת לימוד
ראשוני, מהם חלק שימשיך את לימודיו, עד אותו חלק שאנחנו מכניסים
לאולפנים ומוציאים אותם משם מושלמים. טרם ניסינו דבר כזה. ענין
העליה בשבילנו הוא נעלם, שאין איש יודע איך לנהוג לגביו. הנה
למשל העליה הפולנית התחילה רק עכשו ללמוד עברית, שנתיים אחרי בואה.
אין זה אומר שכך מוסח להיות עם העליה הרומנית או הרוסית שתבא.
אני רק מודיע לכם שאנחנו עוקבים אחרי העליה במסגרת המקובלת שלנו,
היינו, אנו מספקים עוד עשרות כיתות ועוד עשרות מורים ככל האפשר.

ד"ר אבידור:

רציתי להעיר דברים מספר בקשר
למספרים וסטטיסטיקה בקרב
האנאלפבתיים. כל המספרים המתפרסמים הם בחזקת אומדן. אנחנו מקוים
שזה קרוב למציאות, אבל לא רק שאין אפשרות לקבוע מספרים מדויקים,
כי המצב משתנה בכל שנה וחצי שנה, אלא אי אפשר גם לערוך מפקדים.

אי אפשר גם לסמוך על המפקדים
הנעשים בין האנאלפבתיים בארצות העולם. בארצות-הברית למשל, נדהמו
מאחוז האנאלפבתיים הגבוה רק אחרי הגיוס לצבא, כי שם בחנו את הבאים.
מיליונים נדחו כי לא ידעו קרוא וכתוב. ואיש לא העלה זאת על הדעת
אם כי נעשים אצלם מפקדים טובים. אצלנו נוסף על זה ישנם עוד קשיים.
המפקד האחרון, עליו מסתמכים כלם, לא היה מפקד כללי.

לפני כשנתיים, ערכו פרופ' בקי
והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מפקד של מדגם. מדגם זה טוב כאשר נעשה
באוכלוסיה גדולה, אבל באוכלוסיה קטנה זה עלול להטעות. בהתאם
למדגם הזה היו לפני שנתיים 13% אנאלפבתיים, ונוסף עליהם עוד 18%
שאינם יודעים עברית, אבל ידעו לשונות אחרות, אחת או שתיים.

אם ננתח לרגע קל את המספרים האלה,
לפי מה שהתפרסם, יש להעיר שתי הערות. (א) אם נשווה זאת עם ארצות
אחרות נראה כי זה לא מדויק. כבר הזכרתי בהרצאתי על ועידת אונסק"ו,
כי בסטטיסטיקה של החינוך יש בלבול וערובויה גדולה. יש ארצות אשר
את אומדן האנאלפבתיים הם עושים בקרב האוכלוסיה כולה, יש ארצות העושות
זאת בקרב הגילים 11-15 ומעלה. ארצות אחרות עושות זאת מגיל 15 ומעלה,
אצלנו הסטטיסטיקה נעשית מגיל 15 ומעלה. לו היינו עושים סטטיסטיקה
מגיל 0, היה האחוז יותר קטן, כי אצלנו מגיל 5 עד 14 לומדים חינוך.
האחוז היה, איפוא, יורד פלאים.

ד"ר אבידור: דבר שני, אם תנתחו את המספרים תראו דבר יפה. בקרב גברים רבגיל בערך עד 45, המצב מניח את הדעת, אחוז האנאלפבטים ואי יודעי העברית הוא קטן מאד. האחוז גדול יותר בקרב הגילים מעל 45. אצל נשים, מגיל 50 ומעלה, האומדן הוא למעלה מ-90%. נוסף על כך יש חלוקה לפי עדות ועליות. בעדות המזרח האחוז הוא 100. בדרך כלל בקרב האוכלוסיה שלנו אחוז האנאלפבטיות ואי יודעי העברית הולך ומשתפר. המספרים המוחלטים הם גדולים ביחס לאוכלוסיה, אבל הולך ופוחת. המצב איננו מחריד, אבל מדאיג.

אני הבאתי דברי אלה בכדי לומר שהדבר מצריך מחשבה בשאלת מתן חינוך למבוגרים. לא במקרה קראנו למחלקה הזו בשם - המחלקה להנחלת הלשון והשכלה. אצלנו זה צריך לנוע יותר לקראת החדרת השכלה יסודית, נוסף על לימוד הקריאה והכתיבה. לא די בהנחלת לשון, ואנו מטכסים כעת עצות כיצד להנחיל השכלה לעם.

היו"ר ש. פרסיץ: אני חפצה לשאול כמה שאלות.

לדבריו של ד"ר אבידור - כולנו קבלנו לפני מספר שבועות חוברת כחולה המכילה סטטיסטיקה על יודעי עברית. משם התרשמתי קשה ביותר, דוקא לגבי המספר שעד גיל 15. כי שם הפרופורציה איננה קטנה בקרב האנאלפבטים ואינם יודעי עברית. אנחנו יודעים שישנם ילדים אשר נשרו או לא היו בבתי-ספר בכלל, או כאלה שהגיעו בזמן האחרון ארצה, ואינם לומדים, ואינם נתפשים. הייתי חפצה לבקש את ד"ר אבידור שיגיד משהו, בהזדמנות זו, גם על זה.

(ב) אני חפצה לדבר על שאלת הנחלת הלשון. אינני חושבת שאפשר לדבר על כך שהצלחת הדבר הזה תלויה רק במורה, אם כי במידה מסוימת גם במורה. לדעתי גם במחלקה תלוי הדבר, אם כי היא עושה הרבה, לפי אפשרויותיה, לשפור המצב. אני חפצה לשאול בקשר לאגרות ההדרכה שנשלחו. ד"ר קדש אמר כי התקבלו רק 80 חשובות. מה עושים האחרים? והאם תמיד אותם ה-80 עונים או זה משתנה? מהי ההתמדה בהדרכה, והאם ברור למורים הנסנסים לעבודה זו ששפור ידיעותיהם והשתלמותם הוא אחד התנאים אשר בלעדיהם לא יוכלו ללמד? או שמצבנו חלילה הוא כזה שחסר כח האדם הוא כל-כך גדול, שהמורים יכולים להרשות לעצמם שלא להישמע ולא לקבל הדרכה, ולהמשיך כפי שהינם, מאחר ואין רוצים להשאיר את התלמידים ללא מורים.

שמענו כי נשים קשה למשוך ללימודים, משום דאגות הבית והילדים. נשאלת השאלה אם לא ניתן, ביחוד בכפרים, לעשות משהו בענין זה. היינו, לסדר משמרות בין הנשים, שהאחת מתנדבת למשך מספר ימים לשמור על הילדים והיתר לומדות, ולהיפך. גם שיטת הלימוד לנשים אלו צריכה להיות שונה לגמרי. אין זה צריך להיות בצורה של שעורים אלא בדרך אחרת. ואיתי נשים שבאו לרכוש השכלה בוינה בימי הסוציאליסטים, והתרשמתי מאד מפעולות התרבות שלהם. הם היו מזמינים את הנשים, הללו היו באות עם עבודה בידן, תפירה או סריגה, והיתה מתנהלת אתן שיחה בגדר ראייתן, הבנתן והשכלתן, והשיטה היתה בנויה כך שאדם אשר ביקר במוסדות האלה שנים רבות, היה מגיע לפחות להשכלה אלמנטרית. נשאלת השאלה, האם חושבים לעשות אצלנו משהו בשטח זה, אין צורך להדגיש כמה נחוצה הקניית השפה והשכלה לאם אשר היא המשפיעה על ילדיה הרבה יותר ממה שמקנים להם בגן ובבית-הספר.

הייתי חפצה לדעת מהי פעולת ההתנדבות

ואיך הדברים האלה מנוצעים?

האם יש להניח שאנחנו בכל זאת נגיע אי-פעם לכך שכל אזרח אשר נמצא בארץ לפי חוק השבות יוכרח, על פי חוק, ללמוד את השפה העברית. ואם אינם חפצים לחוקק חוק מאיזה טעמים שיהיו, האם לא יכולים להגיע לידי כך שלפחות האדם היושב בארץ שנתיים, יוכלן לחייבו בדרך שהיא, ללמוד כך וכך משפטים ומילים בשפה העברית, ומשהו בתורת האזרחות. אחרת אינני יודע עד היכן נגיע. הייתי רוצה לדעת אם אפשר החינוך חושב על משהו שיעשה בנדון זה. יחד עם זאת אינני חושבת שנוכל, ללא חוק, עם כל האמצעים שנעשה, לשפור במידת מה את המצב.

ש. כפרית:

אנחנו יודעים יפה מהם הקשיים בהקניית הלשון, שמענו עליהם וגם נוכחנו לדעת חוץ מגענו הקרוב עם הצבור, מה רבה הנכונות של משרד החינוך, ומה מועטיים ההישגים, ומה רבים הקשיים בבצוע. בכל זאת חושבתני כי אסור לנו להרפות מזה. ידוע לי כי אחד הגורמים להתערות אזרחית בארץ זה הקניית שפת המולדה. ולי נראה שדבר זה לא ייעשה ללא פעולת התנדבות גדולה. ידוע לנו על אדם אחד בירושלים, יעקב מימון, אשר עשה גדולות בשטח זה. אני רוצה לדעת באיזו מידה הוא ממשיך, מה ההספק בשיטה הזו של גיוס נוער, וחוגים שונים ביישוב ובארגוני הנשים?

לי נראה שבשטח ההתנדבות, אם כי רווחת הדעה שקיימת כיום החלשת המתח, אפשר לעשות רבות, ולקראתה יש ללכת בהיקף רחב על ידי ארגונים צבוריים של נשים, גברים ונוער, כולל תלמידי בתי ספר. ידוע לי למשל שמועצת הפועלות נותנת הדרכה ב-60 ישיבות עוליים, ויש נעשית פעולה שיטתית של הקניית הלשון, ואחוז הנשים המגיעות איננו קטן מאחוז הגברים.

ידוע לי גם שהשנה גוייסו עשרות סטודנטים למשך 6 שבועות, והללו עסקו בהקניית הלשון. אינני יודעת באיזו מידה יש שיטתיות בדבר הזה, כי זה מוגבל בזמן. לדעתי משרד החינוך צריך לייצב את הפעולה הזו שתחקבל מסגרת קבועה, על מנת שאנשים והנשים הבאים ללמוד ירכשו את הניתן להם במסגרת שיטתית ומתמשכת, ויש לתת את הדעת גם על הקניית ההשכלה היסודית. אני מכירה לא מעט מקומות בהם נקלטה אמנם השפה העברית, אבל מנת ההשכלה היסודית שניתנה להם הייתה קטנה. כאן מתעוררת השאלה מי ואיך מבצעים זאת. ידוע לנו על גורמים נוסף על המחלקה להנחלת הלשון, כגון, מנהל ההסברה, ההסתדרות וארגוני נשים למיניהם. רציתי לשמוע מפי ד"ר קדש באיזו מידה קיים תאום בין כל הגורמים הללו. באיזו מידה למשל, ידואגים לכך שיהיה תאום עם מנהל ההסברה שלא יביא סרט לכפר באותו ערב שמתקיימים השעורים וכו'? כמו-כן האם ישנם חדושים לגבי הנחלת השכלת היסוד, עליהם אנחנו מדברים, ואם ישנם הייתי מאד מעונינת לדאוגם.

ר. הקטיף:

ח"כ כפרית דברה בעיקר על ענין הנחלת הלשון במסגרת חנועה המושבים. אני מבינה שהפעולה הזו קרובה יותר לליבה, אבל בכל זאת שם יושב רק חלק של הצבור. ואני חושבת שבסופו של דבר הבעיה במסגרת זו הגיעה כמעט לפתרון. אם על ידי משרד החינוך, ואם על ידי ההסתדרות שעשתה שם לא מעט. אינני יודעת באיזו מידה אתם משתפים פעולה ביניכם, על כל פנים איך זה מתחלק במקום איפה שגם ההסתדרות פועלת? מה הקשר התקציבי ומהו הקשר לגבי ההתקשרות עם מורים וכו'?

הייתי רוצה אף לדעת מה נעשה בקרב האוכלוסייה העירונית, בעיקר בעיירות הקטנות אשר שם חשכה, במידה ואני בקרתי ונתקלתי בזה. פגשתי אנשים הנמצאים 10 שנים בארץ ואינם יודעים לכתוב 10 מילים בעברית. לדעתי זה מדאיג. אמר כאן המוצה שהנה ישנם מקומות בהם הצלחת האפעל להקניית הלשון כל כך מרובה, שאפילו סרט לא ימונע באותו ערב מהתלמיד מלבא לשעור. לדעתי במושב עולים אפשר לתאם שהסרט לא יוצג באותו ערב שמתקיים השעור. ייתכן שבמקום מסויים קסמו של המורה עולה על קסמו ומשיכתו של הסרט, אבל איך זה במקום שבו אין המורה מושך כל כך? האם אי אפשר לתאם את הדברים?

בקרתי השבת באילת והתעניתי אם לומדים שם עברית. ריניו של הצבור שם הוא יוצא ארצות מזרח, ואינם מבינים עברית כלל, ואנשים אלה לא הגיעו לפני מספר שבועות בלבד. שאלתי איפה כאן מאורגנים שעורי הערב? ענתה לי אחת הנשים כי כאשר נרשמה והתחילה מבקרת, מנתה הכיתה כ-30 איש, מיד החלו נושרים ובשבוע השלישי באה היא לבדה ומובן שלא היה מקום לקיום השעור.

הייתי רוצה לשמוע משהו ממשי על המצב, וכמו-כן האם יש כבר איזו סיכום לגבי מספר התלמידים אשר מבקרים בשעורי ערב.

ר. הקטין: הייתי רוצה לדעת אם בפניות הנידחות המורים המלמדים בערב הם מורי הבוקר אשר עושים זאת כעבודה נוספת, או ישנם מורים מיוחדים?

כמו-כן הייתי רוצה להפנות תשומת לבכם לענין הנחלת הלשון לנשים. לא תמיד השעה המחאימה לאשה היא בערב, יש לפעמים שנוח יותר לקיים את השעורים בשבילה בשעות שלפני הצהריים כאשר הילדים בבית הספר ובגן. משום כך חשוב היה מאד להפנות גם מורים לשעות היום. כמו-כן מהם תנאי הלימוד, איפה לומדים, בכיתות בתי-הספר, במועדונים או בחדרים סתם?

אולי כדאי היה לשמוע ביחס לתקציב מספר אשר מתקרב פחות או יותר למציאות, עוד לפני שהתקציב יונח על שולחן הכנסת?

איך נגיע למצב כזה שנלך לקראת חיטול האנאלפביות לא רק ביחס ללימוד השפה אלא גם בקשר להקניית השכלה מינימלית להמוני אנשים, כי כאלה ישנם רבים מאד בארץ, בעיקר בקרב הישוב החדש לאו דוקא בין העליות החדשות אשר הגיעו, כי הללו לפחות קבלו השכלה עממית בחו"ל. אשר לכך נראה לי שמשרד החינוך הולך בדרך נכונה באם הוא משלב את לימוד השפה עם מושגים אחרים. אם פועלים בדרך זו, אזי זוהי שיטה חשובה מאד. יחד עם זאת אני חושבת שאין לחיות באשליות ולבנות את הקניית השפה וההשכלה האלמנטרית דרך פעולת מתנדבים. דבר זה יכול רק לשמש כאמצעי עזר זמני. אם יהיה תקציב בעל ערך, ויהיו מורים, תיעשה פעולה ותהיינה תוצאות גם בלא לחוקק חוק.

ד"ר קדוש: מדוע בלי חוק?

ר. הקטין: החוק מחייב שכל אדם הזקוק לכך פוּכַרַח להכלל, וזה מחייב תקציב.

היו"ר ש. פרסיץ: לא פוּכַרַח להיות חוק חינוך לימוד חובה חינום.

ר. הקטין: אני מוכנה שנדון על זה, אבל קודם כל יש לקחת בחשבון, לדעתי, תקציב גדול ומורים בשכר כדי להתגבר על השאלה הזו. התנדבות רק כאמצעי עזר. לדעתי התמדה בשטח זה היא אשר חסייע להצלחה, והייתי רוצה לשמוע באיזו מידה משרד החינוך הולך בפעולתו לקראת זה?

י. מגורי-כהן: רציתי לשאול, באותם מקומות שם מחקיימים הלימודים, כאשר אדם גומר שנת לימודים אחת האם יש המשך? לאיזו דרגת השכלה אפשר להגיע על ידי המוסד הזה של הנחלת הלשון? מה מספר המורים המוסמכים בין אותם 850 מורים המועסקים בזה? אם במקרה יימצאו גופים או אנשים בודדים שירצו להפנות אנשים הרוצים ללמוד, או ירצו לארגן קבוצות של לומדים אם זה בערים, לאיזה כתובת עליהם לפנות? ואם המדובר בישובי עולים מהי הכתובת שם?

ר. צברי: ישנם מקומות, כמו מקומות עבודה, אשר שם יש מקום להשתלט על רכוש שלם של אנשים על מנת להחדיר לימוד. אפשר להשתמש אפילו בשעות ההפסקה שבתוך שעות העבודה. האם אין לתת את הדעת על כך? או למשל עקרות-בית המעסיקות עוזרות הבאות על פי רוב מישובי עולים, האם אי אפשר היה לארגן את עקרות הבית שתעשינה פעולה בשטח זה?

האם יש איזה קשר והדרכה עם ארגוני הנשים למיניהם בקשר לשאלה הזו, כי הללו חוץ כדי עבודתן בקרב הנשים יכולות קל יותר להדריכין לקראת לימודים. אינני מאמינה שעל ידי עבודת התנדבות נגיע אל המטרה. לדעתי נתקדם מהר יותר לקראת המטרה בעזרת קצין תרבות בכל ישוב אשר הוא יהיה האחראי לכל פעולות התרבות במקום, כמו שיש לנו מרפז או מדר יתן לחקלאות וכו'. זה צריך להיות תפקיד עם משכרת, ובתוך מסגרת זו עלינו להיות אחראי להנחלת הלשון והשכלה במקום.

ר. צברי:

הייתי רוצה לדעת מה מהותם של "המורים לעם", לאן אנשים אלה הולכים, והאם הם באמת ממלאים תפקיד כפי שנקראים? אני הייתי אומרת שהגיע גם הזמן לפתוח בסמינרים למורים שלנו, לחלקה להכשרת מורים למבוגרים. אני הייתי גם מציעה, במקום מסויים לרתק את המורה המקומית לילדים ולהוריהם גם יחד. לדעתי דוקא אותה מורה המלמדת ילדים, תוכל בדרך משעשעת יותר ללמד גם את המבוגרים.

דבר נוסף, בארצנו האוירה היא כזו שאדם יכול לחיות בה גם ללא ידיעת השפה העברית. יהודי בא ארצה לפי חוק השבות, והוא מיד הופך להיות אזרח, יכל לבחור לכנסת ולכל המוסדות האחרים. אולי יש לחשוב על משהו שיחייב, אולי יש להביא לידי כך שאדם בלי ידיעה מינימלית בעברית לא יוכל לבחור? אינני קובעת דוקא את זה, אבל יש לחשוב בכוון זה על משהו מחייב. אני מציעה שמשרד החינוך יחשוב מה לעשות בכוון זה.

בענין החמור הספרותי. נאמר כאן שיוצא עתון למתחיל. האם נוצרה או התחילה להוצר ספרות קלה בשביל האנשים האלה? נאמר כאן להכליל בעתון חלקים מדברי הכנסת, האם לא כדאי היה לתת את הדעת על כך? בקשר עם זאת רציתי לומר כי בקרב עליית הנוער פיתחו שיטה של עבודת הוראה. נוער זה הוא בגיל 16 ומעלה, זהו נוער מבוגר. האם נעזרים בחמור העומד לרשותם? האם יש ועדה המטפלת בכל השאלה של השיטה, הספרות, המשך לימוד הקריאה וכו'? מי עוסק בבגורים האלה?

אשר לפקוח על המורים. שמעתי מקרים מפי נשים בירושלים, כאשר בארו והמורה לא תמיד הופיע. האם יש פיקוח, ומה מהותו?

פ. זוארץ:

מתוך מגע עם האנשים בישובי העולים, נוכחתי לדעת שהנשים מתביישות לשבת בחברה אחת עם גברים, כי הן מתביישות להראות בערותן בפניהם. רציתי לשאול אם מתקיימים פעורים מיוחדים לנשים, ואם שמים את הדגש לשלוח מורה דוקא לשעורים אלה? נוסף על כך יש לדעתי לחאם את שעות ההוראה עם שעות העבודה בכפר, כגון שעות חליבת הפרות וכו'. רציתי גם לשאול אם לא כדאי היה שהמורות במקומות הללו תיעזרנה בשיטה אשר היא אולי פסולה בחינוך, אבל במקרה כזה יש להביאה בחשבון, תרגום העתון או החמור לשפות של התלמידות. בקשר למתנדבים, האם לא ניתן להפעיל מתנדבים בקרב ההסתדרויות השונות, זה יכול היה אולי למשוך יותר מתנדבים. אשר לעתון שהוצג פה, האם הוא מגיע לכל מקום אשר אליו הוא צריך להגיע?

י. מגורי-כהן:

הייתי מבקש מד"ר קדש, שחברי הוועדה יקבלו את העתון למתחיל מדי פעם כאשר הוא יוצא. וגם חמור נוסף אשר יוצא, כדי שנוכל לעזור.

י. קלבנוב:

הייתי רוצה לשמוע מה מספר האנשים המבקרים, ומה מספר המורים, כדי לקבל מושג מה על היקף העבודה אשר נעשית בשטח זה.

ד"ר קדש:

בקשר לשאלותיה של היו"ר פרסיץ. המורים אינם מחוייבים לענות על האגרת הפדגוגית הנשלחת להם. אם אמרתי כי 10% עונים, ראיתי בזה התעוררות של אנשים אשר הדבר הזה נוגע להם. יש עוד סיבה המכריחה אותם להשתלם והיא, כפי ששמענו כבר מפי חבר-כנסת, כאשר הם אינם מצליחים, אין להם תלמידים, ואנחנו סוגרים את הכיתה. המינימום הרשמי בבפדמרוחק הוא 5-6 תלמידים לכיתה. למטה מזה אנו סוגרים אותה.

השיטה שהיו"ר הזכירה בקשר לדרך העבודה, היא אמנם מענינת, אבל בדרך כלל כל שיטה אשר היא משעשעת וגם מלמדת, זוהי השטה, ובכך אני גם עונה לאלה אשר אינם מבינים כיצד אנחנו מחחרים בסרט. אין אצלנו שיטת החחרות מסרט, אבל המגמה שלנו היא להפוך כל כיתה לתא חברתי. במידה שאנשים רואים זה את זה ברצון, ושמה ועליו ותורתם שעשועם, זוהי הדרך. אין דרך אחרת. הדרך להבאת התלמידים היא משפחתית על פי רוב, ולתוך החוג הזה חודרים גם שכנים. זוהי הדרך הטובה ביותר. בפעם הבאה אביא בפניכם תמונות ואפיזודות כיצד זה מתבצע.

ד"ר קדוש:

בלי תורת האזרחות אין אפשרות בכלל ללמד, כי אי אפשר ללמד בחלל ריק. אתה צריך תמיד להיאחז במשהו. מדברים עם התלמיד על מה שמעניין אותו ולא מה שמעניין את המורה. כך בנויים סדרי הלימוד שלנו. יעקב מימון ממשיך בפעולתו, ואנחנו הכנסנו אותו לחוג המעגל. הוא בין הטובים במעגל. לא הייתי רוצה לבטל את מפעל הסטודנטים, ולא הייתי רוצה להפריז בו. נתעוררה תנועת לימוד, לא קל לבטלה. גם מבחינתנו לא היינו רוצים. צריכה להיות בכל הדבר הזה אטרקציה. סטודנט במקום הוא אטרקציה.

אשר למורי-עם, בעיני זוהי תכנית, הבאתי אותה בתקציב החדש, ואני מבטיח לעצמי תקציב, אבל אינני מבטיח לעצמי שיהיו מורים. הכוונה ש-2-3 כפרים סמוכים זה לזה יחזיקו במורה אחד שיהיה מורה הורים. אני בהחלט מסכים עם ח"כ צברי שהמורה יכולה לשמש גם לילדים וגם להורים, אבל מה אספר מה שאמרה לי אשה אחת במנוחה. אנחנו אוהבים את הסטודנטית הבאה ללמד אותנו. שאלתיה, ואת המורה שלכם אינכם אוהבים? ענתה לי, אנחנו אוהבים אותה אבל המורה שלנו לא כל כך אוהבת אותנו כי היא עייפה בלילות, אבל הסטודנטית איננה עייפה ולכן היא אוהבת אותנו. יש לדעתי, ליצור את הספוס של מורי-עם. אנחנו ננסה למצא 10 מורים בשביל 30 כפרים לשנת התקציב הבאה. אם נצליח, הייתי רוצה לבא עם ההישג הזה בפעם הבאה.

נשאלתי איך אפשר להביא את האנאלפבתים ללימוד. חשובתי לכך היא - כל זמן שהאלפבתים לא ילמדו, גם האנאלפבתים לא ילמדו. יש ליצור אוירה של לימוד. אנחנו מנסים לעשות את זה, אבל אין זה פשוט כל כך. על כל פנים זוהי הדרך, לא דברתי על הישגים אלא על דרכים.

אשר לשלבי ההתמדה. השלב השלישי הוא קריאה חופשית בספר, קריאת מכתב וידיעה מינימלית בתנ"ך, מולדת, ואזרחות. אחרי זה איננו עוסקים יותר בהקניית השכלה, כי זה שייך כבר להשתלמות. בכל מקום איפה שאנחנו מקיימים את הלימודים, אנחנו תובעים שמי שסיים שלש כיתות, ילמד גם בכיתה הרביעית.

אשר לחוק, אינני מבין מדוע אין חוק. כשאני מדבר עם חברי כנסת מכל הסיעות כולם בעד חוק.

היו"ר ש. פרסיץ: מה אומר המשרד בנוון זה?

ד"ר קדוש: אני מוכן חוך שבועיים להגיש הצעת חוק. השאלה היא רק שהמשרד שלנו איננו חי בחלל ריק, ובשנת בחירות לא יוכל להציע דבר כזה.

מספר המורים המוסמכים הוא כ-65%, והוא חופף בערך את המספר הכללי.

בשיטת התרבות משתמשים, אם כי לא רצוי, כי מורה טוב יכל להקנות תורתו גם בלי תרגום. מורה בינוני מוכרח לתרגם ועושים זאת.

אשר למספרים. ברגע זה אנחנו מגיעים ל-40 אלף איש במשך השנה, הלומדים בלמעלה מ-1200 כיתות. בהם מועסקים למעלה מ-850 מורים. אנחנו פועלים ב-120 כפרים אשר בהם אין למי לפנות מבחינת תמיכה, ושם אנחנו תומכים ב-100%. ביתר המקומות אנחנו משתפים פעולה עם ההסדרות, עם הסדרות הפועל המזרחי וכל ארגוני הנשים למיניהם, גם עם המשטרה. אגב הייתה שותפות טובה מאד עם המשטרה.

יש לנו כיתות לא רבות של - ראשית דעת, לומדים בהם למעלה מ-100 אלף איש.

אשר לענין ההתנדבות. אין לנו כל אשליות בשטח זה, ולעומת זאת גם לא יאוש. האמת היא שאיש איננו יודע מה כוחה של פעולה מעין זו. אני רוצה שתבינו כי הדבר העיקרי בשטח זה הוא למשוך את האדם רק בפעמים הראשונות, אחרי הפעם החמישית או הששית אני פטור מזה, כי הוא כבר ימשיך מאליו. העובדה היא כי מעט מאד נושרים. על כל פנים כאשר שמעתי שנציג הפיליפינים סיפור בסמינר הבינלאומי כי בארצו עומדים בתור כדי להתנדב ולזכות בסרט של המתנדב, שאלתי את עצמי, מדוע לא בישראל? למישהו הייתי מוכן להשיב.

ובגבי...
הייתה...
כדאי...

למעשה האנשים בישראל צמאים למעשים טובים, אלא אם נחכה רק לנשים אשר השיאו את בנוחיהן ובניהן שהן תצאנה להתנדבות, או רק ילדים חמימים, בכך לא נשיג את המטרה. הכוונה היא כמו שנאמר על מעות חטין. כמה צריך אדם לתת מעות חטין, עד שיכאיב לו קצת. כך עם ההתנדבות, חייב אדם להתנדב כך שיכאיב לו קצת. במידה שתוצר תנועה המונית בעם לקראת זה, נצליח. ואם אני פונה ומבקש עזרה ביחס למפעל הזה, כוונתי היא כי תיצרו אוירה כזו, שיהיה כבוד לאנשים מכובדים להשתתף במפעל, אחרת זה ייהפך למפעל של אנשים המובטלים מעבודה אחרת, ולא זו שאיפתנו.

(הישיבה ננעלה)